

Garsiausias Alytaus krašte **Punios piliakalnis**, dar Margio kalnu vadinamas - stūkso Nemuno ir Punelės santakoje ir yra vienas iš didžiausių Lietuvoje. Nuo piliakalnio viršūnės atsiveria nepakartojama panorama: vienoje pusėje - plati Nemuno juosta, o kitoje Nemuno pusėje - Punios šilas. Punia buvo Lietuvos didžiųjų kunigaikščių mėgstama medžioklės vieta, vadinta žvėrinčiumi. Prie piliakalnio pastatytas akmuo su iškaltais Maironio eilėmis apie legendinį kunigaikštį Margirį: „Tai kapas Margio milžinų!“. Jau nuo seno spėjama, kad ant Punios piliakalnio stovėjusi garsioji Pilėnų pilis, kurios valdovas buvo Margiris. Pasakojama, kad 1336 m. kryžiuočiai apgulė Pilėnų pilį, kelias dienas ir naktis ją puldinėjo. Kryžiuočiams pavykė palaužti pilies užtvartą. Apgultieji lietuviai (jų buvę apie 4000), vadovaujami Margirio, matydami nebegalėsia užpuolikams atsispirti, ryžosi nepaprastam žygiui: pilies viduje jie sukūrė laužą, į jį sumetė visą savo turtą; laužo liepsnoms pirmiausia atidavė moteris su vaikais, paskui patys kovotojai

žudėsi ir pasilaidojo liepsnose. Margiris vienas iš paskutiniųjų užšokęs ant laužo, perskrodęs savo krūtinę kalaviju. Kai džiū-gaudami kryžiuočiai įsi-veržę į pilies vidų, no-rėdami grobti daiktus ir žmones, jie per dūmus išvydę tik seną vaidilutę, žengiančią į liepsnojančią laužą.

Punios architektūros vertybės - koplyčia ir bažnyčia. Pirmoji bažnyčia Punioje pastatyta 1425 m. Vytauto Didžiojo paliepiu. Ji buvo medinė ir stovėjo Šv. Jurgio kapinių teritorijoje, kur dabar stovi Šv. Jurgio koplytėlė, pastatyta 1831 m. sukilimui atminti. Todėl ir dabartinėje Šv. Apaštalo Jokūbo bažnyčioje, pastatytoje 1857 m. ir jungiančioje baroko ir klasicizmo stilius, kabo Vytauto Didžiojo portretas.

Pastaraisiais metais į Punią sukviečia Šviežios duonelės arba Oninių šventė, kuri vyksta liepos mėn. Šventėje pasirodo garsūs etnografiniai ansambliai, šventės dalyviai žaidžia, dalyvauja atrakcionuose, o vakare visi kviečiami linksmintis prie Oninių laužo.

Radžiūnų piliakalnis, vadinamas Pilaite, stūkso Nemuno kairiajame krante, prie nuostabių Kirmijos upelio šlaitų, pačiame Vidzgirio botanikos draustinyje, kuris garsus ne tik ypatinga augalų įvairove, bet ir istorinėmis vietomis. Padavimai sako, kad piliakalnį supylė du broliai kunigaikščiai apsigynimo reikalams. Iki piliakalnio veda neseniai įrengtas pėsčiųjų ekologinis mokomasis takas.

Važiuojant Lazdijų kryptimi, Pupasodžio kaime, beržų apsuptyje dunkso **Žilvios piliakalnis**, dar kitaip jį vadina Pupasodžio. Jis stūkso prisiglaudęs prie miško, o nuo jo viršūnės atsiveria plati panorama į Alytaus pusę. Manoma, kad piliakalnis buvo gerai įtvirtintas ir įėjo į lietuvių Nemuno gynybinę sistemą. Dabar jis stūkso tarsi paminklas mūsų tautos didvyriškai praeičiai. Legenda sako, kad dėl bailumo esą užkeikta septyniasdešimt čia buvusios tvirtovės kareivių, kurie Švento Jono naktį išsina ant kalno zuikiais pasivertę. Medžiotojai giriasi šovę į tuos zuikius, bet jų kulka neimanti.

Čia pat ir parkas „**Dainavos legenda**“, įkurtas Antano Gražulio sumanymu. Parko prieigose lankytojus pasitinka medinės kunigaikščių Margirio ir Šarūno skulptūros, iš tvenkinio išnyrančios mergelės ir bernelio skulptūros primena „Gilšės“ legendą, visas parkas sukurtas menant rašytojo V. Krėvės apsakymus.

Į pietvakarius nuo Miroslavo, Obelijos ežero rytiniame krante, gražios giraitės pakraštyje dunkso balno pavidalo **Obelijos piliakalnis**. Anksčiau prie piliakalnio buvo Zeremiškių dvaras ir todėl vietinių žmonių piliakalnis vadinamas Zaramkalniu. Legenda byloja, kad šiame kalne prasmegusi bažnyčia, kurios varpų gausmą galima išgirsti ir dabar. Anksčiau kalne buvusi kiaurymė, į kurią įmetus akmenėlį aidas dar ilgai skambėdavęs. Pasakojama, kad čia negalima buvo pasiikyti naktį ir sekmadienio vidurdienį, nes vaidendavosi.

Tarp Obelijos ir Metelio ežerų esantis **Papėčių piliakalnis** - tai pailga 7-10 m aukščio kalva, nuo kurios atsiveria vaizdas į didžiuosius Dzūkijos ežerus.

Netoliese esančio **Butrimonių miestelio** senoji dalis susiformavo XVII a. Iki mūsų dienų išlikusi vienintelė Lietuvoje trikampė aikštė apstatyta XX a. pirklių ir amatininkų namais. Aikštės planas ir centrinės Butrimonių dalies gatvių tinklas yra paskelbtas Lietuvos urbanistikos paminklu. Ilgą laiką Butrimonys garsėjo savo turgumi, prekymečiais, daugybe krautuvių bei amatų dirbtuvių. Prekymečiai ir vykstantys miestelyje turgūs taip išgarsėjo, kad atvykdavo pirklių iš Rusijos ir Lenkijos, todėl 1892-1897 m. buvo pastatyta mūrinė sinagoga. Miestelio panoramoje išsiskiria 1906-1926 m. pastatyta Švč. Išganytojo bažnyčia, kurioje yra labai vertingų XIX a. pirmos pusės tapybos ir liaudies dailės darbų.

Šiauriau esančiame Gerulių kaime galima pasigrožėti **Gerulių piliakalniu**, dar „Zamkumi“ vadinamu. Piliakalnio aikštelėje yra keturios duobės ir didelis griovys. Anot pasakojimų, šias duobes iškasė vokiečių kareiviai I-ojo Pasaulinio karo metu.

Verta užsukti į netoliese esančius **Raižius**. Šis kaimas tituluojamas Lietuvos totorių, kurių šaknys siekia Gedimino laikus, sostine. Daugiausia totorių į Lietuvą XIV a. iš Krymo atgabeno Didysis Lietuvos kunigaikštis Vytautas. Medinė Raižių mečetė, statyta 1889 m., vienintelė Lietuvoje veikė ir sovietmečiu. Ne tik Dzūkijoje žinomas totorių kepamas nepakartojamo skonio nacionalinis pyragas - šimtalapis.

Pasakojama, kad piliakalnio rytiniame šlaite buvo išlindęs grandinės galas, suėję žmonės traukė tą grandinę, tačiau ji trūko ir galas įlindo į piliakalnio vidų, o kas bandydavo tą grandinę ištraukti, tas būdavo įtraukiamas į kalno požemius. Manoma, kad šiame požemyje bažnyčia yra nugrimzdusi.

Į vakarus nuo Miroslavo, Peršėkės upelio kairiajame krante - **Kaukų piliakalnis**. Jo šlaitai nepaprastai statūs, aikštelė beveik iš visų pusių apsupta pylimu. Kitame upelio krante už 50 m buvo dabar jau sunykęs Obelytės piliakalnis. Manoma, kad čia žmonių gyventa dar I-ojo tūkstantmečio pr. m. e. pabaigoje. Piliakalnio kultūriniam sluoksnyje rasta suanglėjusių grūdų, žmonių ir gyvulių kaulų, puodų šukių. Tiek daug jų nerasta nei viename kitame Lietuvos piliakalnyje. Tai rodo, kad mūsų protėviai mėgo šias vietas.

Verta apsilankyti prie Simno ir Gilučio ežerų įsikūrusiame **Simno miestelyje**, kuriame yra sena, labai aukšta, daugiau nei 500 metų skaičiuojanti Švč. Mergelės Marijos ėmimo į dangų bažnyčia. Senieji Simno gyventojai mena legendą, kad Simno bažnyčią statė du milžinai: vienas milžinas smėlį statybai ėmė iš šiaurinės Simno pusės, todėl atsirado Simno ežeras, o kitas - iš vakarinės miesto pusės. Du milžinai baigė darbą, stovėdami vienas vienoje bažnyčios pusėje, kitas - kitoje. Per bažnyčios stogą pavaišino vienas kitą taboka, padavė rankas ir atsisveikino. Vienas milžinas, pasiraitojęs kelnes ir perbridęs Simno ežerą, patraukė į Žuvinto ežerą žvejoti, o kitas, perbridęs Gilučio ežerą, nužygiavo Kalniškės miško link medžioti. Kita legenda sako, jog už upės, kuri jungia Dusios ir Simno ežerus, prieš kelis šimtus metų stovėję kunigaikščio rūmai. Tasai kunigaikštis panorėjęs ir pasistatydinęs bažnyčią. Didžiąsias duris liepęs padaryti iš to galo, kuris stovėjo prieš jo rūmus, kad per šv. Mišias atidaręs duris jis galėtų iš savo rūmų matyti altorių.

Neaplenkite Dzūkijos Šiluva vadinamų **Pivašiūnų**. Kaimas garsėja Žolinės atšaidais, kurie rugpjūčio mėnesį čia vyksta visą savaitę. Atlaidų centras - medinė Švč. Mergelės Marijos ėmimo į dangų bažnyčia. Jos altoriuje - stebuklingas Švč. Mergelės Marijos paveikslas, puoštas sidabru ir vainikuotas Jono Pauliaus II dovanota karūna bei gavęs Marijos Nuliūdusiųjų Paguodos titulą. Pasak padavimo, paveikslas atvežtas iš Turkijos ir yra nepaprastas, šventas ir turintis gydomųjų galių. Pivašiūnų Dievo Motinos paveikslas savo amžiumi, tapyba ir stebuklinga gydomąja galia prilygsta Aušros Vartų Madonai. Pasakojama, kad dvi pirmosios Pivašiūnų bažnyčios sudegė, išliko tik stebuklingas Švč. Mergelės Marijos paveikslas ir bažnyčios fundatoriaus Jono Klodzkio portretas. Bažnyčios viduje - retai pasitaikantis apeinamas altorius. Įspūdinga interjero dalis - 15 medinių skulptūrų, dažytų baltai, su pauksavimais.

Į šiaurės vakarus nuo miestelio iškilęs **Pivašiūnų piliakalnis**. Pasakojama, kad ant šio piliakalnio senovėje buvusi šventykla. Dar sakoma, kad jis nebuves toks aukštas, bet žmonės eidavę melstis ir kartu nešdavę kepurę žemių. Taip besimeldami ir kepurėmis nešdami žemes pamažu ir supylę šį piliakalnį. Sakoma, kad Pivašiūnų piliakalnis priklausęs Pilėnų kunigaikščio Margio sūniui.

Verta aplankyti ir čia pat prie Alytaus, netoli Alytaus - Merkinės kelio, Poteronių kaime išlikusį **Poteronių piliakalnį**, vietinių Milžinų kalnu vadinamą. Iš pietų ir vakarų jį juosia Alovės upė. Pasakojama, kad piliakalnyje vaidendavosi. Vidurnaktį piliakalnio viršūnėje pasirodydavo baltais drabužiais vilkinti vaidilutės, ji kūrėdavo ugnį, verkėdavo ir aimanuodavo ligi gaidžiams pragystant, vėliau pranykdavo. Seniau piliakalnio viršuje buvusi skylė, į kurią įmetus akmenį, šis krisdavo ilgai ir atsimušdavo į kažkokį skambantį daiktą. Vėliau beganydami piemenys tą skylę užkišę eglių šakomis ir užlyginę. Dar pasakojama, kad seniau ant piliakalnio buvo aukuras, kur susirinkdavo žmonės melstis ir nešdavo gyvulius aukoti.

Toliau važiuojant Žuvinto rezervato link prie Ažuolinių gyvenvietės stūkso **Ažuolinių piliakalnis**, dar vadinamas Ažuolų Ragu - Dambavaragiu. Pasakojama, kad šį piliakalnį 1812 m. kepurėmis supylė prancūzai. Taip pat spėjama, kad ant piliakalnio buvęs lietuvių aukuras.

Žuvinto biosferos rezervatą išgarsino profesorius Tadas Ivanauskas ir ilgametis rezervato direktorius Vytautas Nedzinskas. Rezervato simbolis - grakšti ilgakasė lietuvaite, laikanti aukštai iškeltą gulbę. Prieš porą šimtmečių gulbės mūsų krašte buvo visai išnaikintos. 1937 m. viena gulbių pora apsigyveno Žuvinte ir susilaukė gulbiuku. Vietinių žmonių prižiūrima jų šeimyna kas metai didėjo, plito ir po kitus ežerus. Taip susiformavo lietuviškoji gulbių populiacija. Pavasarį čia būna apie 5000 įvairių paukščių lizdų, vidurvasarį Žuvintas tampa milžiniška perykla, o rudenį paukščių dar daugiau - vienu metu jų susirenka iki 20 000. Rezervate auga daug retų augalų. Atvykę į Žuvintą galėsite aplankyti jo muziejų, pavadintą „Ežero evoliucija“. Muziejus melai visų lankomas, nes tokio profilio muziejų ne tik Lietuvoje, bet ir kituose artimesniuose kraštuose nėra.

Nuo administracinio pastato apžvalgos aikštelės išvysite didingą Žuvinto vaizdą, jo plačią panoramą. Mėlynose ežero tarpušvendrėse pamatysite daugybę gulbių, laukinių ančių, žąsų, kragų, laukių, kirų ir būrius kitų paukščių. Visiškai čia pat, tarp nendrynų esančioje prieplaukoje, galėsite pasiklausyti didžiojo baublio, krakšlės, mėlyngurklės ar nendrinio žiogelio.

Sugrįžus į Alytų, vertėtų dar kartą pasukti, šį kartą Punios šilo link. Pakeliui esantis Rumbonių bažnytkaimis pasižymi dideliu ir gražiu senovės laikų paminklu - **Rumbonių piliakalniu**, iš rytinės pusės apsuptu Nemuno upės, o iš šiaurinės - nedidelio Pilupio upelio. Anot padavimų, Rumbonių vardas esą kilęs nuo senovėje šiame piliakalnyje stovėjusių puikių karalių rūmų su aukštu bokštu, arba bone. Todėl ir ši vieta buvusi pavadinta Rumbonimis - „rūmų bone“.

Padavimai pasakoja, kad iš Rumbonių piliakalnio į Punios piliakalnį kitame Nemuno krante vedė požeminis urvas. Piliakalnį supylė narsieji Dainavos šalies kareiviai. Tame pat piliakalnyje, sako, esąs palaidotas ir galingasis jų karo vadas. Žmonės pasakoja, kad senovėje, kai žmonės dievams ugnį kūrė, Rumbonių kalne stovėjusi Perkūno bažnyčia. Vėliau, įvedus Lietuvoje krikščionybę, toji bažnyčia buvo užkeikta ir skradžiai žemę prasmego. Kalno vidurys, kurį prasmego, įdubęs liko iki šių dienų.

Alytaus mieste išlikę du piliakalniai. **Alytaus piliakalnis** buvo įrengtas natūraliame kalne ir stūkso Nemuno upės dešiniajame krante, kur Alytupio upelis, apjuosęs piliakalnį, įteka į Nemuną. Būtent nuo šio upelio, tekėjusio pro pilį, pavadinimo kilo miesto pavadinimas. Teigiama, kad XIV a. ant piliakalnio stovėjo medinė pilis - vienas iš Lietuvos gynybos nuo kryžiuočių pastatų - kurią 1377 m. kryžiuočiai sudegino. Nors pilies ir nebėra, tačiau panorama, atsiverianti nuo piliakalnio viršūnės, verta dėmesio.

Šiandien piliakalnis - vienintelis miesto praeities liudininkas, apipintas legendomis. Viena jų pasakoja, kad kadaise gyvenusi bajoro Raimonio duklė Mirgrausėlė ir kunigaikščio Smūkninio sūnus Alyta, kurie vienas kitą pamilė. Nepaisant to, Mirgrausėlė turėjusi tapti vaidilute. Tuo metu vietos pilį užpuolė kryžiuočiai. Kovoje kritę visi Raimonio kariai, ir tik vienas Alyta išlikęs gyvas. Jis prisiveržęs iš kryžiuočių apsupimo, nuojęs į Gabijos kalnelį, kur Mirgrausėlė kursčiusi šventąją ugnį, ir ją paslėpęs, o pats grįžęs į kovą. Nors ir narsiai kovojęs, nuo žūties Alyta neišsigelbėjo. Mirgrausėlė, sužinojusi apie Alytos mirtį, taip graudžiai verkusi, kad jos ašaros upeliu pradėjusios tekėti į Nemuną. Upelis žynių buvo pavadintas Alytupiu, Gabijos kalnelis - Mirgrausėlės piliakalniu, o nuo Alytupio pavadinimą gavęs Alytaus miestas. Ir šiandien į Nemuną teka Mirgrausėlės ašarų upelis, o seni žmonės sako, kad iš to upelio atsigerus, kas nemylėjęs - įsimyli, o kas myli - meilė dar tvirtesnė tampa.

Kita legenda pasakoja, kad ant piliakalnio buvo pastatytas moterų vienuolynas. Tas vienuolynas nugrimzdė į žemę, o jo varpas nukritęs į Nemuną ir iki šių dienų skambina kiekvieną sekmadienį 12 valandą šventų Mišių metu.

Piliakalnio papėdė puošia skulptūrų ekspozicija „Alytaus piliakalnio protėviai“.

Apsilankykite medinėje Švč. Trejybės bažnyčioje - tipiška klasicistiniame sakralinės pasikirties ansamblyje, kuris vadinamas medine Vilniaus katedros kopija. Rumbonių kapinėse baltuoja vienintelė Alytaus rajone esanti balto marmuro antkapinė mergaitės skulptūra ant grafitės Jadvygos Korevaitės kapo.

Netoli nuo Rumbonių - **Punios šilas**, apglėbtas 19 km ilgio Nemuno kilpa. Šilas - vienas iš įdomiausių Lietuvos miškų botaniniu požiūriu, apsuptas vandeniu iš visų pusių. Verta apsilankyti miško muziejuje, kuris atidarytas 1979 m. Punios girininkijos patalpose. Muziejuje nemaža medžioklės trofėjų kolekcija, surinkti aplinkiniuose kaimuose naudoti buitės rakandai, senoviniai miško ruošos padargai, miško versluose naudoti įrankiai. Prie girininkijos įrengtas žvėrių aptvaras. Punios šilo rezervato zonoje auga aukščiausia Lietuvos pušis, per 160 metų išaugusi iki 42 m aukščio ir 65 cm skersmens. Įdomu pavaikščioti ažuolų alėja, kurioje įspūdingesniems medžiams suteikti Lietuvos didžiųjų kunigaikščių vardai, netoliese - buvęs „Dainavos“ apygardos partizanų štabo bunkeris. Kitoje šilo pusėje - patrauklios skulptūros medžioklės tema. „Žaltės slėnis“ - tai buvusio Smalinyčios kaimo vietoje įkurtas skulptūrų parkas. Įėjimą į slėnį puošia meistriškai išdrožinėti dievijų žalčių vartai. Aikštelės centre iš didžiulio akmens iškalta akmeninis aukuras, kurį saugo vaidilutės bei senovės lietuvių dievas Perkūnas. Punios girininkijos administracijoje galima užsisakyti ekskursijas, pajodinėti žirgais, pavažinėti karietomis, žiema - rogėmis, galima užsakyti ir komercinę medžioklę.

